

ประสบการณ์การจัดความยากจนแบบครอบคลุมและตรงจุดของประเทศสาธารณรัฐประชาชน
จีน และการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำในประเทศไทย
Comparative Study on The Experiences of the Inclusive and Precise Poverty
Alleviation in People's Republic of China and the Comprehensive and Precise
Poverty Alleviation in Thailand

ลันทม จอนจวบทรง* อัญชลี สมบูรณ์* อโศก พลบำรุง** ธนอมสิน พลลาภ*** และเอกชัย ปิ่นแก้ว***

*คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ **หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่

***นักวิชาการอิสระ

18/18 ถ.เทพรัตน์ กม.18 ต.บางโหลง อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540

Lanthom Jonjoubong, Anchali Sombon, Asok Polbumrung, Thanomsin Pollap and

Ekachai Pinkeaw

Faculty of Business Administration, Huachiew Chalermprakiet University

18/18 Thepparat Road (KM.18), Bang Chalong, Bang Phli, Samutprakran 10540

E-mail : lanthomjon@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนประกาศลดพ้นความยากจนได้ในปี พ.ศ. 2563 ด้วยแนวทางการแก้ไขความยากจนแบบตรงจุด จนเป็นที่สนใจของทั่วโลก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาแนวทางจัดความยากจนของจีน เพื่อค้นหาความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินการแก้ไขความยากจนปรับปรุงการดำเนินการแก้ไขความยากจนเชิงพื้นที่ของส่วนประเทศไทย ทั้งในด้านการค้นหาและตรวจทานคนจน และการจัดทำโมเดลแก้จน โดยมีพื้นที่วิจัยประกอบด้วยเขตปกครองตนเองกว่างซี-จ้วง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่จังหวัดไป๋เซ่อ กุ้ยหลิน และ ยี่หลิน ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดความยากจนแบบตรงจุดของประเทศจีนได้มุ่งเน้นที่การพิสูจน์ครัวเรือนยากจน การช่วยเหลือตรงจุด ทั้งการพัฒนาพื้นที่ยากจน และการพัฒนาอาชีพด้วยการใช้นวัตกรรมการผลิตแบบอุตสาหกรรม และการตลาดสมัยใหม่ โดยมีลักษณะเด่นจัดทำแผนความช่วยเหลือเป็นรายชุมชนและครัวเรือน และการบริหารงานแบบ 4 ประสาน ที่มีทั้งภาครัฐ สถานศึกษา เกษตรกร และภาคเอกชน ร่วมงาน ช่วยประสานงาน พัฒนาศักยภาพคนจน การถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยี และการดึงคนจนสู่ห่วงโซ่มูลค่า

คำสำคัญ : การจัดความยากจน การจัดความยากจนแบบตรงจุด การจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำ โมเดลแก้จน การจัดความยากจนจีน พื้นที่ปกครองตนเองกว่างซี-จ้วง

Abstract

The People's Republic of China (PRC) has achieved remarkable success at eradicating poverty with targeted poverty alleviation approach in 2020. This research project has objective to study on poverty redemption of PRC, to search for the use of science, technology and innovation for poverty redemption of PRC that could be applied to Thai poverty alleviation. Research sites for the study were Guangxi-Zhuang Autonomous Region with three provinces—Baise, Guilin and Yulin—were purposive sampling as research samples. The results of the study showed that the Targeted Poverty Alleviation of PRC has focused on poor household approval and targeted poverty reduction with comprehensive poverty redemption projects that have been focused on industrial production approach and modern trade and strategy of four lateral party collaboration including government, educational institutes, communities, and private sector, to transfer technologies and innovation to production systems of the poor, to build the capacity of the poor and to push them to value chain.

Keywords : Poverty Alleviation, targeted poverty alleviation, Comprehensive and Precise Poverty Alleviation, Poverty redemption model, China Poverty Alleviation

บทนำ

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ใช้ความพยายามกว่า 70 ปี ในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ประชากรกว่า 800 ล้านคนหลุดพ้นความยากจนด้วยมาตรการขจัดความยากจนแบบตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) (ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, 2564) ซึ่งการประกาศหลุดพ้นความยากจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กลายเป็นตัวเร่งให้ประเทศที่ยังมีคนยากจนเรียนรู้แนวทางแก้ไขความยากจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อมาปรับใช้กับประเทศของตน ประเทศไทย ในภาคส่วนของการศึกษา กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้กำหนดงานขจัดความยากจนอย่างตรงจุดเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวง มีกรอบแนวทางการสนับสนุนทุนวิจัยและพัฒนา โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ได้ให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัย “การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ

และแม่นยำ” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เพื่อดำเนินการวิจัยในพื้นที่ยากจนใน 20 จังหวัดของประเทศไทย โดยได้มีการนำแนวทางแก้ไขความยากจนแบบตรงจุด มาพัฒนาเป็นกรอบการวิจัยในการแก้ไขความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (แมน บุโรทกานนท์ และคณะ, 2565)

วัตถุประสงค์

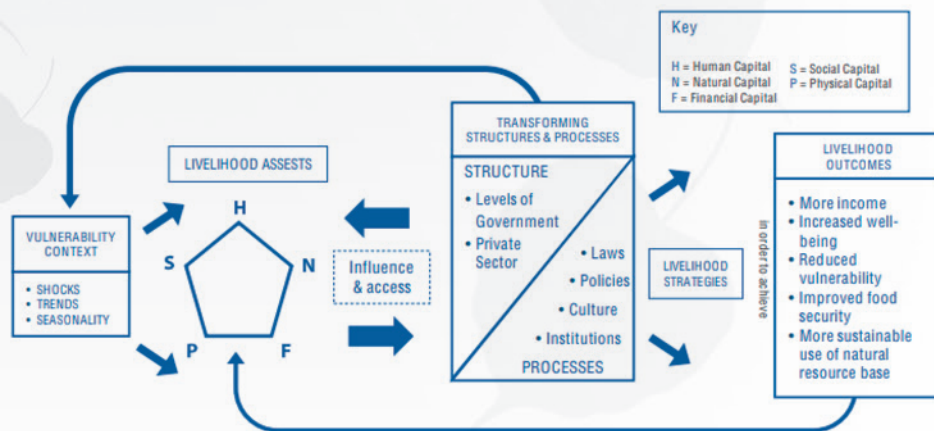
การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ในการศึกษาแนวทางในการแก้ไขความยากจนของของประเทศไทย ประชาชนจีน เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทย ในโครงการการพัฒนาแบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ยุทธศาสตร์

ทบทวนวรรณกรรม

การดำรงชีพแบบยั่งยืน

สถาบันการศึกษาการพัฒนา (Institute for Development Studies หรือ IDS) และ the British Department for International Development (DFID) ได้นำเสนอองค์ประกอบสำหรับการดำรงชีพ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพ (Livelihood resources) ยุทธศาสตร์เพื่อการดำรงชีพ (Livelihood strategies) และกระบวนการเชิงสถาบันและโครงสร้างองค์กร (Institutional processes and organizational structure) โดยสรุปได้ว่า ความยากจนไม่ใช่แค่การมีรายได้ต่ำ และการเติบโตของเศรษฐกิจจะลดความยากจนได้ แต่ความยากจนรวมไปหลายมิติ (Krantz, 2001) แต่ความยากจนประกอบด้วยหลายมิติ และเป็นมิติของการดำรงชีพอย่างยั่งยืน Swift River Local Advisory Committee และ สถาบันการศึกษาการพัฒนา (Institute for Development Studies หรือ IDS) ได้กำหนดกรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework หรือ SLF) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) สถานการณ์เปราะบาง 2) สินทรัพย์เพื่อการดำรงชีพ 3) โครงสร้างการแปลงรูปและกระบวนการดำเนินกิจกรรม 4) กลยุทธ์การดำรงชีพ และ 5) ผลลัพธ์การดำรงชีพแบบยั่งยืน โดยมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตามภาพที่ 1 สินทรัพย์เพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ได้กำหนดเป็นทุน 5 ชนิดได้แก่ทุนการเงิน ทุนทางกายภาพ ทุนทางธรรมชาติ ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคม ซึ่งแต่ละทุนมีบทบาทต่อความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน ดังนี้ (UNDP, 2017) (1) ทุนการเงิน (Financial capital) หมายถึงเงิน หรือเงินออม หนี้ และรวมถึงการผลิต (Production) หรือกิจกรรมที่สร้างรายได้ (2) ทุนทางกายภาพ (Physical capital) หมายถึงที่อยู่อาศัย ระบบความปลอดภัยและสุขลักษณะ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการดำรงชีพ การเข้าถึงเครื่องมือเพื่อการผลิต และการเข้าถึงข่าวสารและการสื่อสารด้วย (3) ทุนทางธรรมชาติ (Natural capital) คือทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่ช่วยปรับปรุงการดำรงชีพ ซึ่งจะรวมถึงการมีที่ดินที่มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และน้ำ (4) ทุนมนุษย์

(Human capital) หมายถึงความสามารถ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะในการทำงาน ระดับการศึกษา ความสามารถในการเป็นผู้นำ และสุขภาพที่ดี เพื่อแสดงความเป็นคนที่มีพร้อมในการดำเนินชีวิตได้บรรลุเป้าหมาย หรือเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ และ (5) ทูทางสังคม (Social capital) คือทุนที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการดำเนินชีวิตได้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ เครือข่ายและความเชื่อมโยง (Networks and connections) การมีส่วนร่วมในกิจที่เป็นทางการ (Participation) ซึ่งนำมาสู่กฎระเบียบ หลักการ การยินยอม และการแทรกแซง และการสัมพันธ์ในความน่าเชื่อถือ (UNDP, 2017)

ภาพที่ 1 กรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

ที่มา : DFID อ้างอิงใน UNDP. (2017). *Guidance Note: Application of the Sustainable Livelihoods Framework in Development Projects*. UNDP: 2

ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแ่ก้งน

ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแ่ก้งน (Pro Poor Value Chain หรือ Pro-poor VC) คือห่วงโซ่คุณค่าที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาการตลาด หรือสร้างการตลาดเพื่อคนจนได้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมีเป้าหมายที่ผู้ผลิต หรือกลุ่มวิสาหกิจขนาดจิ๋ว (Micro-enterprise) ที่เน้นการทำงานแบบความร่วมมือ และการสนับสนุนจากภาครัฐกิจ ที่มีศักยภาพในทางธุรกิจ ไม่ว่าจะมาในส่วนของนำเข้าวัตถุดิบ ผู้ซื้อ ผู้ส่งออก นายหน้าทางธุรกิจ ที่จะมาช่วยให้วิสาหกิจของคนจนได้ซื้อได้เปรียบในการดำเนินการตลาด นักปฏิบัติการทางการตลาด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ (Action for Enterprise, 2013) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่จะช่วยผลักดันให้เกิดทางออกในการแก้ไขความยากจนที่มุ่งเน้นทางออกทางการตลาด คือกลุ่มของหน่วยงาน หรือบุคคลที่จะสนับสนุนงานของห่วงโซ่ หรือผู้ให้บริการต่าง ๆ กับกิจกรรมของห่วงโซ่ (GTZ, 2007) Action for Enterprise (2013) ได้นำเสนอการใช้ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแ่ก้งนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือการเลือกห่วงโซ่ การวิเคราะห์ห่วงโซ่ การกำหนดทางออกทางการ

ตลาด (Market-based solutions) การประเมินทางออก การกำหนดกิจกรรมสนับสนุน และการวางโครงสร้างความร่วมมือและแสดงการดำเนินงาน ในขณะที่รอบห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแก่นของ UNIDO (2011) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือการคัดเลือกห่วงโซ่คุณค่า การวิเคราะห์กิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเชิงสังคม การออกแบบการแทรกแซงในห่วงโซ่คุณค่า และการดำเนินการ

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทย

รายงานสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานว่าประเทศไทยมีคนจน 4.4 ล้านคน (ร้อยละ 6.32) หรือคิดเป็นครัวเรือนที่ 1.24 ล้านครัวเรือน โดยมีเส้นความยากจนที่ 2,803 บาท/คน/เดือน (93.43 บาท/คน/วัน) โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนจนมากที่สุด เพราะเป็นภูมิภาคที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุดมาโดยตลอด และโดยภาพรวมพบว่าครัวเรือนที่ยากจนเป็นครัวเรือนที่ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ และเนื่องจากโครงสร้างประชากรสูงวัย ที่ผู้สูงวัยไม่มีรายได้และเข้าไม่ถึงหลักประกันรายได้หลังเกษียณ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การดำเนินการแก้ไขความยากจนของประเทศไทยกว่า 60 ปี นับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 12 (สิ้นสุดที่ปี พ.ศ. 2564) มีการดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การชลประทาน และทางหลวงชนบท) การปฏิรูปที่ดิน การพัฒนาการศึกษา และการสาธารณสุข การปรับปรุงการเกษตรสู่เกษตรสมัยใหม่ การพัฒนาสู่เศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นผู้ประกอบการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) เมื่อเทียบกับประเทศสาธารณประชาชนจีนในระยะเวลา 30 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ที่ประเทศจีนมีประชากรยากจน 800 กว่าล้านคน ส่วนประเทศไทยมีประชากรยากจน 58 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2563 ประเทศจีนพ้นจากความยากจน แต่ประเทศไทยยังมีประชากรยากจนที่ 6.8 ล้านคน (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เส้นแบ่งความยากจนและจำนวนคนจนของประเทศไทยและสาธารณประชาชนจีน

ปี พ.ศ. (ค.ศ.)	ประเทศไทย*		สาธารณประชาชนจีน**	
	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	จำนวนคนยากจน (ล้านคน)	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	จำนวนคนยากจน (ล้านคน)
2533 (1990)	960	58		816.9
2543 (2000)	1,555	42.3	2,257 บาท	575.8 (ปี 1999)
2553 (2010)	2,285	16.4	(คำนวณจาก 2.15	186
2562 (2019)	2,763	6.3	US\$/วัน)	2.0
2563 (2020)	2,762	6.8		0

ที่มา: * สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *สรุปวิวัฒนาการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-13*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20191018111514.pdf.

** สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *สรุปวิวัฒนาการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-13*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20191018111514.pdf.

การหลุดพ้นความยากจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาความยากกว่า 70 ปี ให้กับคนจนกว่า 800 ล้านคนพ้นความยากจน หรือสามารถทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจนได้เฉลี่ย 20 ล้านคน/ปี ในช่วง 40 ปี หลัง ด้วยการดำเนินนโยบายครอบคลุมพัฒนาสังคมกินที่อยู่ดีถ้วนหน้า และดำเนินการแบบตรงจุด (ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, 2564) โดยการแก้ไขความยากจนของจีนได้แบ่งเป็น 6 ระยะ แต่ละช่วงมีนโยบายที่เป็นตัวหนุนให้แก้ไขความยากจนของจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนโยบายที่ไม่ประสบความสำเร็จ ต้องปรับเปลี่ยนยกเลิก ดังนี้ (Ren อ่างโน ลี ซินฮอง, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, ฟาร์ุง มีอุตร และนพรัตน์ รัตน์ประทุม, 2565) และหลังจากประกาศหลุดพ้นจากความยากจนแล้ว จีนยังดำเนินการนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนต่อเนื่องในลักษณะของการป้องกันกรกลับมาจนซ้ำอีกด้วย

1) ระยะเริ่มต้น ถึงปี พ.ศ. 2520 จีนเน้นการแก้ความยากจนแบบรัฐให้ความช่วยเหลือ และการลดความยากจนด้วย (1) การปฏิรูประบบการจัดสรรที่ดิน (2) นโยบายสหกรณ์การเกษตร ที่รัฐเป็นผู้ซื้อ-ขายสินค้าการเกษตรเอง (3) ระบบคอมมูน หรือระบบแปลงรวมในการดำเนินการผลิต และ (4) นโยบายก้าวกระโดด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้วยอุตสาหกรรมหนักอย่างเร่งด่วน โดยรัฐบาลเป็นผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมเพื่อใช้เป็นตัวเร่งตัวเลขรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน และเป็นการรองรับการจ้างงานให้แรงงานที่ไม่ได้ทำการผลิต

2) ระยะที่ 2 ช่วงปี พ.ศ. 2521 – 2528 จีนเน้นการสร้างความทันสมัยให้กับจีน ด้วยนโยบายปฏิรูปประเทศตามหลักสี่ทันสมัย (Four modernizations) ได้แก่ (1) ปฏิรูปการเกษตร เปลี่ยนระบบนารวม (Commune system) มาเป็นระบบความรับผิดชอบครัวเรือน (Household Responsibility System หรือ HRS) ที่เกษตรกรสามารถผลผลิตผลผลิตส่วนเกิดเพื่อสร้างรายได้ของตนเองได้ (2) ปฏิรูปราคาเป็นเศรษฐกิจแบบตลาด เพื่อสร้างการแข่งขัน และการพัฒนาประสิทธิภาพ (3) การปฏิรูปการคลัง ให้รัฐบาลท้องถิ่นบริหารจัดการภาษีของตนเองได้ และ (4) การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ ยกเลิกส่งผลกำไรทั้งหมดให้รัฐ เป็นการเก็บภาษีจากกำไร และนโยบายเปิดประเทศ ที่มีการปฏิรูปการค้าการลงทุน อนุญาตให้เอกชนทำการค้ากับต่างประเทศ ยกเลิกการขอใบอนุญาตนำเข้าและระบบโควตานำเข้า และปฏิรูปการเงิน เปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นอ้างอิงอัตราเดียว และใช้ระบบบริหารจัดการแบบลอยตัว และจัดตั้งธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ 4 ธนาคาร จากเดิมที่มีเพียงธนาคารประชาชนจีนเพียงธนาคารเดียว (หวัง เต้าหมิง และ วราวุฒิ เรือนคำ, 2564)

3) ระยะที่ 3 ช่วงปี พ.ศ. 2529 – 2536 จีนเข้าสู่ระบบทุนนิยม หรือระบบเศรษฐกิจการตลาด มีการตั้งองค์กรแก้ไขความยากจนอย่างเป็นทางการ ในปี 2529 ได้แก่ สำนักงานแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาแห่งชาติ เน้นการพัฒนาชนบทด้วยวิสาหกิจท้องถิ่น ที่ช่วยให้ชนบทมีรายได้ดีขึ้น

4) ระยะที่ 4 ช่วงปี พ.ศ. 2537 – 2543 เน้นการพัฒนาความยากจนภาคตะวันตก แบบจับคู่กับภาคตะวันออกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยเน้นการพัฒนาเขตชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยและเขตภูเขาสันเขายาว และกระจายอำนาจและความรับผิดชอบแต่ละมณฑล ทั้งการตัดสินใจ การจัดการภาวะ และการบริหารดูแลงบประมาณ เงินทุน

5) ระยะที่ 5 ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2555 เป็นการพัฒนาสังคมกินดีอยู่ดีถ้วนหน้าด้วยนโยบายระบบการประกันสังคมเขตชนบท ด้วย (1) ระบบประกันชีวิตขั้นต่ำ (2) ระบบหลักประกันสุขภาพ โดยแผนแก้ไขปัญหาคาญยากจนแห่งชาติ 87 เน้นแก้ไขปัญหาร้านอาหารและเครื่องนุ่งห่มให้กับคนยากจน 80 ล้านคน มีการปรับนโยบายแก้ไขความยากจนในปี 2554 - 2553 นโยบายการแก้ความยากจนจะเน้นเขตยากจนในภาคกลางและภาคตะวันตก มีการปรับโครงสร้างพื้นฐาน การย้ายที่อยู่อาศัยกลุ่มที่บ้านทรุดโทรม การพัฒนาอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและการจ้างงาน (พสุธา ชินวรโสภาค, 2564)

6) ระยะที่ 6 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2563 เน้นการจัดความยากจนอย่างตรงจุดและครอบคลุม เพื่อให้ครอบคลุมหมู่บ้านและครอบครัวที่ยากจน ได้รับการพัฒนาและการช่วยเหลือ โดยมีกลไก 4 กลยุทธ์ ได้แก่ การพิสูจน์ครอบครัว/หมู่บ้านยากจน การช่วยเหลืออย่างตรงจุด การบริหารจัดการ และการตรวจสอบอย่างตรงจุด (หวัง เต้าหมิง และ วราวุฒิ เรือนคำ, 2564)

นอกจากนี้ ประเทศจีนยังเน้นการพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองท้องถิ่น (Localized innovation) และการพัฒนาสินค้าที่คุณภาพเหมาะสมและราคาถูก (Good enough, low cost) เพื่อให้กลุ่มคนจนส่วนมากได้มีโอกาส ที่เท่าเทียมได้เข้าถึงเทคโนโลยี และโอกาสทางเศรษฐกิจรวมของประเทศ (Guo, 2022) ในด้านการเกษตร จีนมุ่งส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ และการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลให้การส่งเสริมด้านพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และเทคโนโลยีเพื่อการผลิต และเงินทุนกู้ยืม (หวัง เต้าหมิง และ วราวุฒิ เรือนคำ, 2564)

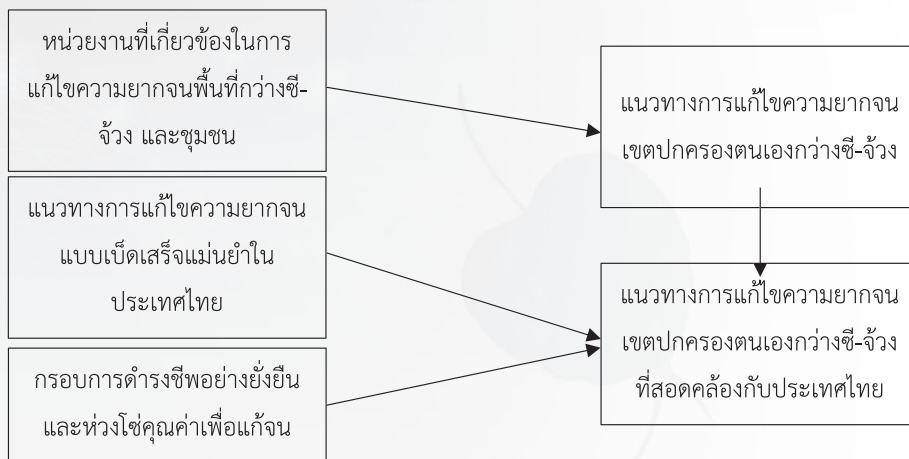
กรอบทฤษฎีการวิจัย และคำถามการวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางในการแก้ไขความยากจนของของประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อค้นหาความสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาคาญยากจนของประเทศไทย และนำเสนอต่อการพิจารณานำไปปรับใช้ในการดำเนินโครงการจัดความยากจน หรือโมเดลแก้จน (Operational model หรือ OM) ในพื้นที่ทำงานของโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาคาญยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ยุทธศาสตร์ มีกรอบการวิจัย และคำถามวิจัย ดังนี้

คำถามวิจัย

1) แนวทางการแก้ไขความจนของประเทศไทย พื้นที่กว้างซี-จ้วงและประเทศไทยเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2) เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ไขความจนของพื้นที่กว้างซี-จ้วง ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้กับพื้นที่ความยากจนของประเทศไทยคืออะไร

ภาพที่ 2 กรอบการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยแยกเป็น 2 ส่วน คือส่วนในประเทศไทย ได้แก่พื้นที่ทำงาน 8 จังหวัดของโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ยุทธศาสตร์ ได้แก่จังหวัดลำปาง กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร พัทลุง ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อทำกรณีศึกษาในจังหวัด กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร และปัตตานี ในส่วนของประเทศสาธารณประชาชนจีน คือเขตปกครองตนเองกว้างซี-จ้วง โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อศึกษาจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขความยากจน ทั้งเกษตรกร เจ้าหน้าที่ ว่าเป็นที่เลี้ยงในชุมชนในจังหวัด 3 จังหวัด ได้แก่ไปเซอ (Baize) ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความยากจนมากและเป็นพื้นที่ของชุมชนชาวจ้วง จังหวัดกุยหลิน (Guilin) ที่เป็นเมืองเด่นด้านการเพาะปลูกผัก และผลไม้ และมีแหล่งท่องเที่ยว และจังหวัดยี่หลิน ที่เป็นศูนย์กลางตลาดสมุนไพรจีนทางภาคตอนใต้ของประเทศ ตัวอย่างด้านภาคธุรกิจเอกชนที่เข้าร่วมในการแก้ไขความยากจนทั้งเป็นนักธุรกิจในประเทศ และต่างประเทศจำนวน 3 ราย โดยการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ด้วยการกำหนดหมวดหมู่ตามประเด็นข้อมูล และเข้ารหัสข้อมูล (Coding to theme) ด้านคุณภาพการวิจัย แนวคำถามที่ใช้มีการนำเข้าพิจารณาในคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัย และด้านความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องในการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวจีน จะมีล่ามภาษาจีน และภาษาจีนท้องถิ่น (ภาษากุยหลิน) และในการถอดบทสัมภาษณ์มีการตรวจสอบจากล่าม และจากผู้ให้ข้อมูลในบางชุดข้อมูล

ผลการศึกษา

แนวทางการแก้ไขความยากจน

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศจีน ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งเน้นในช่วงของระยะที่ 6 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2563 ที่เป็นช่วงประเทศจีนประกาศหลุดพ้นความยากจนในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) และเป็นช่วงฟื้นฟูและป้องกันการกลับมาจนซ้ำ จากการศึกษาดังกล่าว สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตการณ์จากนักวิจัย และทำการศึกษากรณีตัวอย่างโมเดลการแก้จนของประเทศไทย 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่การเกษตร การผลิตสมุนไพร และคลังแรงงาน ของจังหวัดร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ เพื่อตอบคำถามงานวิจัย ดังนี้

แนวทางการแก้ไขความยากจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงระยะสุดท้ายเพื่อให้หลุดพ้นความยากจนจะมุ่งเน้นที่การจัดความยากจนอย่างตรงจุดและครอบคลุม ด้วยระบบการพิสูจน์ครัวเรือนยากจน การช่วยเหลืออย่างตรงจุด และการบริหารจัดการโดยมีความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งโครงการฯ ในประเทศไทยก็มีการดำเนินการดังกล่าวเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

1) การพิสูจน์ครัวเรือนยากจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้เกณฑ์การกำหนดครอบครัวยากจนด้วยการกำหนดเส้นแบ่งความยากจนจากรายได้ต่อคนต่อปี ซึ่งจะแตกต่างกันตามสภาพเศรษฐกิจในแต่ละมณฑล และครอบครัวยากจนต้องมีรายได้เฉลี่ยของคนในครอบครัวที่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของรายได้เฉลี่ยของมณฑล โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานจากสำนักงานสถิติแห่งชาติควบคู่กับการค้นหาและตรวจสอบรายมณฑล และการค้นหาโดยให้ประชากรที่ยากจนได้แจ้งขอรับการขึ้นทะเบียนเป็นครอบครัวจนจน (ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, 2564) จากนั้นกรดำเนินการพิสูจน์จะดำเนินการโดยพี่เลี้ยงชุมชน ซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่รัฐบาลส่งลงไปเป็นพี่เลี้ยงในชุมชน อดีตพี่เลี้ยงในชุมชนที่จังหวัดไปเซอ เล่าว่ารัฐบาลกำหนดจำนวนอาจารย์ของแต่ละมหาวิทยาลัยไปยังชุมชนต่าง ๆ โดย รัฐบาลสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ เป็นโอกาสในการได้รับการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งงานที่สูงขึ้น หากมีผลงานที่ชัดเจนในระยะเวลาที่กำหนด 1 ปี พี่เลี้ยงทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลครัวเรือน จัดทำเป็นสถิติ และส่งข้อมูลเข้าระบบที่รัฐบาลพัฒนาขึ้นเพื่อปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน โดยเมื่อครบระยะเวลา 1 ปี มีการสรุปข้อมูลครัวเรือนอีกครั้ง

สำหรับประเทศไทย จากการศึกษามาจากโครงการการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ระยะที่ 2 และโครงการขยายผลการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ได้ดำเนินการในพื้นที่ 20 จังหวัดที่ยากจนที่สุดของประเทศไทย โดยนักวิจัยที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ได้รับทุนวิจัย การสำรวจจะใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform หรือ TPMAP) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และออกแบบการสำรวจด้วยกรอบการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของทุน 5 ด้าน ได้แก่ทุนการเงิน ทุนกายภาพ ทุนทางธรรมชาติ ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคม เพื่อค้นหาคนจนที่ชัดเจน จากเอกสารรายงานของโครงการในพื้นที่ทั้งสองโครงการ แสดงให้เห็นว่ามีทั้งคนจนที่ตกหล่นจากฐานข้อมูล และคนที่ไม่จนจริงเกินเข้ามาในฐานข้อมูล แต่ข้อมูลที่ได้อาจได้มีการไปปรับปรุงฐานข้อมูล

TPMAP แต่ใช้เพื่อการดำเนินการแก้ไขความยากจนทั้งการส่งต่อความช่วยเหลือ และโครงการจัดความยากจน หรือโมเดลแกน (Operational model หรือ OM) ของโครงการวิจัย แต่มีการประสานเพื่อเป็นแผนการพัฒนาของ จังหวัดเป็นรายจังหวัด (แมน บุโรทกานนท์ และคณะ, 2565; ชีรพล สุวรรณรุ่งเรือง และคณะ, 2565)

2) การช่วยเหลืออย่างตรงจุด สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การช่วยเหลือมีแนวนโยบายมาจากรัฐบาล และส่งต่อมาระดับมณฑลเพื่อให้มีการกำหนดแผนการช่วยเหลือเป็นรายครอบครัว โดยเลี้ยง ชุมชนจะทำการช่วยเหลือเป็นรายหมู่บ้าน และรายครอบครัวเสนอขอยืมมณฑล แต่ละมณฑลมอบหมายให้มีเจ้า หน้าดูแลรับผิดชอบ ทั้งในระดับหมู่บ้านและครอบครัว อาจารย์มหาวิทยาลัยกว่างซีเศรษฐศาสตร์และการเงิน ที่ เคยทำหน้าที่พี่เลี้ยงระดับหมู่บ้าน ในเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง ได้เล่าว่า อาจารย์ที่เป็นพี่เลี้ยงในชุมชน จะ คอยประสานงานการดำเนินกิจกรรมตามแผน และสนใจให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยอาจารย์ต้องใช้ชีวิตอยู่และ ปฏิบัติงานในชุมชนตลอดช่วงวันทำการ และสามารถเดินทางกลับบ้านได้ในวันหยุด (เสาร์ - อาทิตย์) แต่การ เดินทางไป-กลับส่วนใหญ่จะค่อนข้างไกล ทำให้พี่เลี้ยงอาสาสมัครไม่ได้กลับบ้าน จากการสัมภาษณ์จะเห็นว่า โครงการจะมี 2 ประเภท คือโครงการรื้อฟื้นพัฒนาพื้นที่ยากจน ระบบสวัสดิการ การพัฒนาการผลิตทางการเกษตร และพัฒนาอาชีพนอกภาคการเกษตร

- การพัฒนาพื้นที่ยากจน รัฐบาลจีนจะให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ยากจน (Poverty-stricken areas) ในภาพรวมของพื้นที่หรือมณฑล ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ การปรับปรุง ครัวเรือน และการย้ายการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ในกรณีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม อาจารย์มหาวิทยาลัยกว่างซี เศรษฐศาสตร์และการเงิน ที่เคยเป็นอาสาสมัครพี่เลี้ยงในชุมชนชาวจ้วง ในเมืองไปเซ่อ ซึ่งเป็นเขตอยู่อาศัยของชน ชาติจ้วง ยังมีที่อยู่อาศัยที่ยังไม่เข้าเกณฑ์คุณภาพ คือมีบ้านเรือนที่มีสภาพที่เก่าทรุดโทรมจนไม่สามารถอยู่ได้ หรือ พื้นที่อยู่อาศัยต่อคนต่ำกว่ากว่า 13 ตารางเมตร จำเป็นต้องขยายพื้นที่อยู่อาศัย โดยรัฐบาลจะมี “กองทุนปรับปรุง เเคะสถานทรุดโทรม” (危房改造资金) ให้ทุกครัวเรือนสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอเงินทุนปรับปรุงบ้านที่ทรุด โทรมได้ประมาณ 30,000 หยวนต่อครัวเรือน โดยจะเน้นขยายพื้นที่บ้านในแนวตั้ง โดยไม่ให้ขยายเพิ่มพื้นที่ แต่จะ เน้นก่อนสร้างให้สูงกว่าเดิม จากบ้าน 1-2 ชั้น เป็นบ้าน 3 ชั้น ส่วนการสร้างที่อยู่ใหม่ จะเป็นลักษณะอาคารสูงอยู่ รวมกันหลายชุมชน ที่มีบริการ ต่าง ๆ ทั้งโรงพยาบาลและสถานศึกษา และชาวบ้านสามารถเดินทางไป-กลับ ทำ การผลิตในพื้นที่เดิมได้ โดยใช้เวลาไป-กลับไม่เกิน 1 ชั่วโมง อย่างชุมชนชาวจ้วงที่จังหวัดไปเซ่อ มีมากกว่า 30 ครัวเรือนที่ต้องย้ายออกไปจากพื้นที่อันตราย ไปอยู่เขตชุมชนตั้งถิ่นฐานใหม่ที่เป็นอาคารสูงในเมือง ที่รวมหลาย ชุมชนอยู่รวมกันประมาณ 40 – 50 อาคาร

ส่วนการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะ จะมุ่งเน้นเพื่อเสริมการพัฒนาอาชีพ ในพื้นที่ จังหวัดไปเซ่อ มีเส้นทางคมนาคมเข้าเมืองยังไม่ค่อยดี ทำให้เป็นอุปสรรคในการขนส่งสินค้า ทางอาจารย์จึงทำ โครงการถึงรัฐบาลในการปรับปรุงถนนเข้าเมือง เพื่อให้เกษตรกรขนส่งและจำหน่ายสินค้าได้ และมุ่งเน้นที่ระบบ ชลประทาน พี่เลี้ยงที่ทำงานในจังหวัดไปเซ่อ เล่าว่าเขาได้ดำเนินการเสนอให้มีการซ่อมแซมสระเก็บน้ำเพื่อเก็บน้ำ

ไว้ใช้ในการเกษตรเช่นปลูกข้าวปลูกผักผลไม้ และโครงการขุดเจาะบ่อบาดาล และระบบน้ำประปาหมู่บ้านน้ำดื่ม เพื่อชุมชน และจากการสังเกตการณ์ของนักวิจัยในพื้นที่เมืองผิงเอ๋อ (Pingle) จังหวัดกุ้ยหลิน ถึงแม้ชุมชนกลางหุบ เขาก็มีถนนซีเมนต์อย่างดีถึงชุมชน มีระบบชลประทานถึงแปลงการเกษตร และมีถังเก็บน้ำสำหรับระบบน้ำบริโภค ของชุมชน สำหรับประเทศไทย ในพื้นที่ชนบทยังมุ่งเน้นที่การพัฒนาทางหลวงชนบท และระบบการชลประทาน ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) ถึงแผนฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แต่ปัจจุบันเรายังเห็นว่าหลายพื้นที่ ในชนบทเข้าถึงได้ยากลำบาก และยังไม่มียระบบชลประทานที่ดี

- การพัฒนาระบบสวัสดิการให้คนจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีทั้งการจัดที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านสุขภาพ และการพัฒนาศักยภาพเพื่อการทำอาชีพนอกภาคการเกษตร โดย ตามที่อภิปรายในช่วงต้นด้านการปรับปรุงครัวเรือน ในเรื่องการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ให้ชุมชนในพื้นที่แห่งใหม่ รัฐบาลจะสร้างชุมชนที่มีความพร้อมทั้งด้านสถานศึกษา และสถานพยาบาล ในด้านการศึกษา รัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะ และสามารถเข้าไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ อาจารย์ ที่เป็นอดีตพี่เลี้ยงในจังหวัดไปเซอ เล่าว่าถ้าเรียนอาชีวศึกษาจะได้เงินอุดหนุนพิเศษมากกว่ามัธยมปลาย 1,500 หยวน/ปี ตลอดการเรียน 3 ปี และการเรียนระดับปริญญาตรี 4 ปี ก็จะได้เงินอุดหนุนครั้งเดียว 5,000 หยวนตลอด การศึกษา และส่งเสริมการศึกษาของนักเรียนหญิง โดยมีการจัดชั้นเรียนเฉพาะผู้หญิง และมีทุนการศึกษาให้จำนวน เงิน 3,000-4,000 หยวน/ปี และยังมีค่าครองชีพเพิ่มให้อีก 3,000 หยวน/ปี และถ้าครอบครัวยากจนไม่มีจ่าย ก็ สามารถขอกู้ยืมทุนเพื่อการศึกษา และชำระคืนเมื่อจบการศึกษา ส่วนวัยหนุ่มสาวที่ไม่ต้องการทำงานภาค การเกษตรจะเข้ารับการฝึกอาชีพกับภาคธุรกิจ และจะได้งานทำกับภาคธุรกิจเลย ซึ่งเจ้าหน้าที่บริษัทซีพี เล่าว่า เด็กหนุ่มที่จบแค่ระดับมัธยม ที่ไปเกณฑ์ทหารกลับมา ก็มาพัฒนาทักษะอาชีพกับทางบริษัท แล้วเข้าทำงานฟาร์ม ของบริษัท หรือห้างโลตัส หรือการส่งเสริมให้ตั้งร้านค้าขนาดเล็ก ส่วนด้านสาธารณสุข อดีตพี่เลี้ยงที่จังหวัดไปเซอ เล่าว่า รัฐบาลจะใช้ระบบประกันสุขภาพ ที่ชาวบ้านทุกคนจะต้องซื้อประกันสุขภาพเพื่อรับการสนับสนุนค่า รักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ด้วยบริษัทประกันก็เป็นบริษัทที่ทางรัฐบาลตั้งขึ้นมาดำเนินการในเรื่องนี้

สำหรับประเทศไทย ได้เน้นการ ให้บริการที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านสาธารณสุข และการศึกษานอก ระบบ ยกกระดับมาตรฐานการจ้างงาน ให้สถานประกอบการปรับปรุงสวัสดิการของลูกจ้าง ทั้งการรักษาพยาบาล และการจัดสรรที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในแผนฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) และมุ่งเน้นพัฒนาเขตชนบทล่า หลังที่มีประชากรยากจนรวม 7.5 ล้านคน พัฒนาระบบอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ในแผนฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) และมีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ในแผนฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) จากการศึกษาวิจัยของโครงการการพัฒนา ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของ ไทย การพิสูจน์ครัวเรือนยากจน ยังมีการแบ่งระดับความยากจนออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ระดับอยู่ลำบาก อยู่ยาก

พออยู่ได้ และอยู่ดี ซึ่งคนจนกลุ่มที่หนึ่งจะเป็นกลุ่มขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ต้องส่งต่อเข้าสู่ระบบสวัสดิการเร่งด่วน และฟื้นฟูและป้องกัน หรือมีการติดตามเฝ้าระวังสภาวะความยากจน ซึ่งคนจนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และเด็กเล็ก (แมน บุโรทกานน์, 2565)

- การพัฒนาการผลิตในชนบท ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มุ่งเน้นการเกษตรแบบสมัยใหม่ พัฒนาการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการ ด้วยนโยบายการพัฒนาแบบ 3 - 4 ประสานระหว่างรัฐบาล สหกรณ์ เกษตรกร และภาคเอกชน โดยรัฐบาลประสานความร่วมมือกับบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ ให้ช่วยพัฒนาการผลิต รวมถึงสนับสนุนเทคโนโลยีในการผลิต เงินทุน และการตลาด และรัฐบาลช่วยสนับสนุนการลงทุนผ่านระบบสหกรณ์ เช่น การเลี้ยงสุกรแบบฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งบริษัทและรัฐบาลร่วมลงทุนคนละครึ่ง โดยในส่วนของรัฐบาลเป็นการสนับสนุนผ่านสหกรณ์ ถ้าสหกรณ์สามารถทำกำไรได้ สมาชิกจะได้เงินปันผล และสวัสดิการต่าง ๆ ให้ชุมชน เช่น ทุนการศึกษาให้บุตรหลานในชุมชน ซึ่งในส่วนนี้ เจ้าหน้าที่ของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด ที่ปฏิบัติงานในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ว่า รัฐบาลจีนให้บทบาทภาคเอกชนในการถ่ายทอดเทคโนโลยีสมัยใหม่สู่เกษตรกรยากจน และเป็นการรับรองให้เกษตรกรได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของบริษัทฯ ทั้งด้านฟาร์ม และการตลาด

นอกจากนั้นอาจารย์มหาวิทยาลัยกว่างซีเศรษฐศาสตร์และการเงิน ยังกล่าวอีกว่า รัฐบาลส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตด้วยการให้รางวัลหรือเงินอุดหนุนเกษตรกรที่ยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปดำเนินการ เช่น การรับลูกสุกรหรือลูกโคไปเลี้ยง จะให้เงินอุดหนุนตามจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง โดยพี่เลี้ยงจะรายงานโดยตรงไปยังรัฐบาล แล้วรัฐบาลโอนเงินตรงให้กับเกษตรกร หรือการให้เงินกู้ปลอดดอกเบี้ยกับเกษตรกรที่พัฒนาการผลิตแบบอุตสาหกรรม จีนใช้การประสานงานกับภาคธุรกิจ เข้ามาเสริมเทคโนโลยีด้านนี้กับเกษตรกร ในลักษณะ เป็นหน่วยเสริมความรู้ เช่น Alibaba Academy, Duo Duo Academy และ Taobao Village มาเป็นคู่ประสานกับชุมชน (Wu, 2022) เช่นบริษัทพินดุดัว (Pinduoduo) ได้จัดทำโครงการ Duo Duo Academy สอนให้เกษตรกรในพื้นที่ยากจนเปิดร้านค้าบนแพลตฟอร์มด้วย (Pinduoduo, 2022)

ในส่วนของประเทศไทย การพัฒนาด้านการเกษตรได้มีการส่งเสริมการเกษตรสมัยใหม่ และอุตสาหกรรมเกษตร ด้วยการให้สินเชื่อเพื่อเร่งการผลิตพืชเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 การใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 แต่กลับทำให้เกิดมลภาวะ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการขาดสมดุลทางคุณภาพ รัฐบาลจึงหันมาส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) และสำหรับโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของไทย การพัฒนาทักษะอาชีพ การเสริมความรู้และทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งด้านการเกษตร สมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการท่องเที่ยว จะมุ่งเน้นในกลุ่มคนจนระดับพออยู่ได้ โดยการดำเนินโครงการแก้ไขความยากจน หรือโมเดลแก้จน จะมุ่งเน้นไปที่การดึงคนจนเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่า ด้วยหลักห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแก้จน หรือ Pro-poor value chain (แมน

บุโรทานัน, 2565) ที่มุ่งเน้นการค้นหาโอกาสการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจในช่วงโซ่ที่มุ่งสร้างรายได้ให้ครัวเรือน คนจน ทั้งการพัฒนาห่วงโซ่ทั้งแนวนอน และแนวตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเชื่อมโยงแนวตั้ง (Vertical business linkages) เพื่อขยายกิจกรรมไปยังห่วงโซ่ที่ต่างกัน เป็นการเพิ่มโอกาสเพิ่มจำนวนคนจนเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่า และ มุ่งเน้นการนำภาคธุรกิจ หรืออาศัยธุรกิจหลัก (Lead firm) เป็นตัวช่วยในการดำเนินการ (Action for Enterprise, 2013) และกิจกรรมแทรกแซงเพื่อการเสริมศักยภาพให้คนจน (GTZ, 2007; UNIDO, 2011)

จากการศึกษากรณีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักคำพอง ตำบลคำพอง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด การ ปลูกผักปลอดภัย (Good Agricultural Practice หรือ GAP) เพื่อการจำหน่ายสู่ตลาดห้างสรรพสินค้า หรือโมเดิร์น เทรต กลุ่มได้วิเคราะห์ค้นหากิจกรรมทางธุรกิจในช่วงโซ่คุณค่าเพื่อแก้จน ในการดึงคนจนเข้าสู่ห่วงโซ่ให้มากขึ้น นอกเหนือไปจากเกษตรกรที่ทำการปลูกผัก ก็จะมีผู้ทำการผลิตสารชีวภัณฑ์ในการกำจัดศัตรูพืช ผู้รับจ้างในการคัด แยกและบรรจุผัก โดยมีภาคเอกชนได้แก่ บริษัทสฤต เข้ามาช่วยในการจัดการคำสั่งซื้อจากห้างสรรพสินค้า การ จัดการด้านราคาสินค้า การบริหารเงินทุนหมุนเวียนในการรื้อผัก และการพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เป็นวิสาหกิจ

ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรยังเชื่อมโยงไปสู่การเป็นผู้ ประกอบการด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ เป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง เพื่อการแก้ไขความยากจนเพื่อการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นด้วยรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ท่องเที่ยว เชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะในเขตการปฏิวัติเชิงประวัติศาสตร์ เขตชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย เขต ชายแดนและเขตชนบทและภาคตะวันตกของประเทศ โดยรัฐบาลจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสถานที่ ท่องเที่ยวที่มีภูมิทัศน์สวยงามเหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้มี การส่งเสริมให้มีการเยี่ยมชมฟาร์มหรือแปลงเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร (เจีย หยาง และคณะ, 2560) มีการสนับสนุนการปรับปรุงบ้านเรือน เป็นที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์ การกำจัดขยะในชุมชน และการสร้างถนน และสถานที่อื่น ๆ เพื่อสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยว แต่ยังคงคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น (Ma and Zhen, 2021) จากการสังเกตการณ์ของนักวิจัย จังหวัดใหญ่ ๆ และเป็นจังหวัดที่จุดเด่นเป็นเมือง ท่องเที่ยวในเขตปกครองตนเองกว่างซี-จ้วง เช่นเมืองหนานหนิง และกุ้ยหลิน จะมีการสร้างย่านท่องเที่ยวแบบถนน คนเดินที่คงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง ทั้งอาคารแบบวัฒนธรรมจีน อาหารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืช ท้องถิ่น เป็นต้น ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทย-จีน (2563) ได้รายงานว่ ภาคธุรกิจจะเข้ามาสร้างโรงแรมระดับสี่ดาว พื้นที่ ทางนันทนาการและบันเทิง โรงภาพยนตร์ และกิจกรรมสันทนาการสำหรับเด็ก มีการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ เช่น พุ่มดอกไม้ขนาดใหญ่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งในเรื่องนี้ บริษัท Guilin Tonglutai Technology ในเมืองผิงเอ๋อ (Pingle) ในจังหวัดกุ้ยหลิน ได้เล่าให้ฟังว่า ทางบริษัทได้ยื่นข้อเสนอกับ รัฐบาลระดับมณฑล เพื่อพัฒนาผิงเอ๋อให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงเกษตร เตรียมระบบให้นักท่องเที่ยวได้มาชมสวน พลัับ ชิมพลัับแปรรูป มีศูนย์ให้ซื้อสินค้าของฝาก และที่พักแบบโฮมสเตย์ทั้งในชุมชน และในเขตเมืองเก่าของผิง เอ๋อ

● การพัฒนาอาชีพนอกภาคการเกษตร เป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขความยากจนของประเทศ สาธารณะประชาชนจีน ที่ใช้รายได้จากภาคอุตสาหกรรมเป็นการสร้างรายได้เฉลี่ยของประเทศหรือมณฑล จาก ตัวเลขด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมทางด้านการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นและเป็นสินค้าหลักในการส่งออก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน โดยรัฐบาลจะเน้นไปในพื้นที่ ๆ ไม่สามารถทำการเกษตรได้ และกลุ่มคนที่ไม่ พร้อมทำการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มการจ้างงาน (หวัง เต้าหมิง และวราวุฒิ เรือนคำ, 2564) จากข้อมูลสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลจีนจะส่งเสริมให้เรียนสายอาชีพ หรือการเข้าร่วมพัฒนา ทักษะอาชีพกับภาคธุรกิจ และทำงานกับภาคธุรกิจนั้น ตามที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทซีพีได้เล่าให้ฟังถึงโครงการพัฒนา ทักษะอาชีพให้กับกลุ่มวัยรุ่นชายที่ปลดประจำการจากการเป็นทหาร มาสู่การเป็นแรงงานฟาร์ม หรือร้านค้าปลีก ของบริษัท

ในส่วนนอกภาคการเกษตรของประเทศไทยไม่ได้ชัดเจนมาก เพียงแต่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) มีการยกระดับมาตรฐานการจ้างงาน ให้สถานประกอบการปรับปรุงสวัสดิการของลูกจ้าง ทั้งการ รักษาพยาบาล และการจัดสรรที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้ระบุว่าการพัฒนา อุตสาหกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร และธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) และในโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการ ทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของไทย

โมเดลแก้จนด้านแรงงาน ได้มีการจัดทำ “คลังแรงงานชุมชน” ที่พัฒนาการจากแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) ครัวเรือนยากจนขาดโอกาสในการเข้าถึงการจ้างงานที่ตรงกับทักษะของแรงงาน 2) การจ้างแรงงานของ ครัวเรือนยากจน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ ทำให้ขาดการจัดทำเงื่อนไขการจ้างงานที่เป็นธรรมต่อผู้ถูก ว่าจ้างและผู้ประกอบการต่างๆ 3) ครัวเรือนยากจน (โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมือง) ขาดปัจจัยพื้นฐานในการ ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม และ 4) การช่วยเหลือและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบจนเกิดทักษะที่ จำเป็น จะทำให้แรงงานมีทางเลือกในการประกอบอาชีพและได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้น ตัวอย่างในการศึกษาของการวิจัย ในครั้งนี้ คือจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ดำเนินการในเขตเทศบาลเมือง ครอบคลุมมีพื้นที่ 41 ชุมชน และประชากรประมาณ 35,000 คน (ไม่รวมประชากรแฝง) ด้วยการนำเสนอระบบการจ้างงานแบบเว็บแอปพลิเคชัน “จ้างเวียก หางาน” ที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และมีเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เป็นผู้ดูแลระบบให้แรงงานมีการขึ้นทะเบียน แรงงาน การแจ้งความประสงค์ต้องการแรงงานจากสถานประกอบการ และการจับคู่แรงงาน

4) การบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศจีน ได้จัดแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (ก) รัฐบาลส่วนกลาง ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและจัดสรรทรัพยากรโครงการสนับสนุนการช่วยเหลืออย่าง ตรงจุด (ข) ระดับมณฑลทำหน้าที่พิสูจน์และคัดเลือกครัวเรือนยากจน จัดการฝึกอบรม ดูแลการบริหาร (ค) ระดับ หมู่บ้าน พี่เลี้ยงอาสาสมัครเข้าปฏิบัติงานประจำหมู่บ้านหรือชุมชน ทำหน้าที่ตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลความ ยากจนระดับหมู่บ้านหรือชุมชน วิเคราะห์สาเหตุของความยากจน กำหนดแผนชุมชนเพื่อขจัดความยากจน ทั้งราย

ปัจเจกและรายครัวเรือน โดยปฏิบัติงานร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น (ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, 2564) และการช่วยเหลือด้านการพัฒนาการผลิตและการเป็นผู้ประกอบการจะเน้นหลัก 3-4 ประสานตามที่ได้อภิปรายข้างต้น

การฟื้นฟูเศรษฐกิจ และป้องกันการกลับมาจนซ้ำ

หลักจากที่รัฐบาลจีนประกาศไม่มีคนยากจนในประเทศแล้ว แต่จีนไม่ได้หยุดมาตรฐานแก้ไขความยากจน เพราะเหล่านักพัฒนาคนยังมีโอกาสกลับมาจนได้อีก หากไม่ระมัดระวังในการดำเนินกิจการต่าง ๆ รวมทั้งการเผชิญกับสถานการณ์และค่าใช้จ่ายจำนวนมาก จากการเจ็บป่วย การศึกษาบุตรหลาน หรือภัยธรรมชาติ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2021 รัฐบาลจีนจึงกำหนดเป็นช่วงการฟื้นฟูชนบท ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมระบบหลักประกันครองชีพขั้นต่ำ หลักประกันด้านการศึกษาภาคบังคับ การรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน และความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย (อดีตพี่เลี้ยงชุมชน จังหวัดไปเซอ)

1) การพัฒนาระบบการผลิตเป็นอุตสาหกรรม มีการจัดระเบียบพื้นที่ชนบทเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของชนบท โดยด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลได้จัดตั้งสำนักฟื้นฟูชนบทและทำงานร่วมกับภาคเอกชนเข้าร่วมลงทุนเพื่อพัฒนาระดับการผลิตของชุมชนเป็นระดับอุตสาหกรรมที่มีธุรกิจเอกชนรองรับผลผลิตเพื่อแปรรูปจำหน่าย ตามที่เห็นตัวอย่างจากเมืองผิงอ๋อในจังหวัดกุ้ยหลิน ที่ส่งเสริมบริษัทเอกชนในการแปรรูปรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาในเมืองและยกระดับเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรในการมาชมสวนผลไม้ และแหล่งเมืองเก่า

2) การประกันการครองชีพขั้นต่ำ ที่เรียกว่า “สองหมดห้วง สามหลักประกัน” เรื่องอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ด้วยให้เงินช่วยค่าครองชีพครอบครัวยากจน โดยในช่วงฟื้นฟู ก็ยังมีพี่เลี้ยงลงไปในชุมชน เพื่อการติดตามรายงานไปยังรัฐบาลผ่านระบบบันทึกข้อมูลของสำนักฟื้นฟูชนบท ซึ่งอดีตพี่เลี้ยงในจังหวัดไปเซอ เล่าว่า ถ้ามีรายได้ผิดปกติ หรืออยู่ในเกณฑ์ไม่ปลอดภัย รัฐบาลก็จะเข้าไปแก้ไขทันที ด้วยหลักประกันการครองชีพขั้นต่ำ และจากการบอกเล่าของเกษตรกรในจังหวัดกุ้ยหลิน เล่าว่าหากปีใดมีไม่สามารผลิตได้ผลผลิตตามเป้าหมาย เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ ก็จะได้รับเงินชดเชย แต่ว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก เพียงแค่ประดับประดา เกษตรกรจึงมาอาชีพเสริมด้านการเป็นพ่อค้ารับซื้อผลผลิตส่งธุรกิจการเกษตร โดยเฉพาะธุรกิจจำหน่ายผลผลิตการเกษตรแบบออนไลน์

3) หลักประกันด้านการศึกษา รัฐบาลจีนมีนโยบาย “การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี” เพื่อประกันว่าเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นจะไม่เสียค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมเบ็ดเตล็ดเป็นเวลา 9 ปี อาจารย์ชูศักดิ์ เล่าว่ารัฐบาลจะส่งเสริมการเรียนต่ออาชีวศึกษามากกว่ามัธยมปลาย โดยถ้าเรียนอาชีวศึกษาจะได้เงินอุดหนุนพิเศษมากกว่ามัธยมปลาย 1,500 หยวน/ปี ตลอดการเรียน 3 ปี และการเรียนระดับปริญญาตรี 4 ปี ก็จะให้เงินอุดหนุนครั้งเดียว 5,000 หยวนตลอดการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาของนักเรียนหญิง โดยมีการจัดชั้นเรียนเฉพาะผู้หญิง และมีทุนการศึกษาให้จำนวนเงิน 3,000-4,000 หยวน/ปี และยังมีค่าครองชีพเพิ่มให้อีก 3,000 หยวน/ปี และถ้าครอบครัวยากจนไม่มีจ่าย ก็สามารถขอกู้ยืมทุนเพื่อการศึกษา และชำระคืนเมื่อจบการศึกษา

4) หลักประกันการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน ถือเป็นเรื่องสำคัญในการป้องกันการกลับมาจนซ้ำ เพราะการเจ็บป่วยทำให้ต้องมีการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก โดยเฉพาะโรคภัยแรง รัฐบาลจึงมี “กองทุนความช่วยเหลือโรคภัยแรง” หรือ “กองทุนบรรเทาความทุกข์ยากจากโรคภัยไข้เจ็บ” และประกันสุขภาพ

5) ความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย ในช่วงฟื้นฟู รัฐบาลต้องเป็น “กองทุนปรับปรุงเคหะสถานทรุดโทรม”(危房改造资) จากการสังเกตการณ์ของนักวิจัย ลักษณะบ้านเรือนในเขตชนบทที่มีการทำการเกษตรในเมืองยี่หลิน และกุ้ยหลิน จะมีลักษณะเป็นตึก 3-4 ชั้น แบบก่ออิฐยี้ย ๆ ไม่มีการฉาบและทาสี และบางโซจะเป็เหมือนเมืองสร้างใหม่เป็นอาคารสูงประมาณ 30 ชั้น ที่ไม่ไกลจากย่านการเกษตร

การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแก้ไขความยากจน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงให้เห็นว่า วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ในการแก้ไขความยากจน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มนวัตกรรม ได้แก่ นวัตกรรมการบริหารจัดการการจัดความยากจนโดยรวม และนวัตกรรมในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้คนจน

1) นวัตกรรมการบริหารจัดการการจัดความยากจนโดยรวม มีนวัตกรรมเด่น ๆ 2 นวัตกรรม ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่ยากจน และการจัดสวัสดิการประกันการครองชีพขั้นต่ำ การพัฒนาพื้นที่ยากจน จะเน้นในเรื่องการ(1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนทางการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิต ได้แก่การพัฒนาระบบชลประทานเพื่อการเกษตร การสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงชนบทออกสู่เมืองเพื่อการขนส่งผลผลิตออกสู่ตลาด และการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เสื่อมโทรมและอยู่อย่างแออัด ให้เป็นบ้านปูนแบบ 3 ชั้น หรือการย้ายที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ๆ ไม่เหมาะสมในการอยู่อาศัยและทำการเกษตร เป็นเมืองใหม่แบบอาคารสูงที่มีสวัสดิการอำนวยความสะดวกครบ (2) การจัดสวัสดิการการครองชีพขั้นต่ำ จะประกันรายได้การเกษตรขั้นต่ำให้เกษตรกร กรณีที่ผลผลิตเสียหายจากภัยธรรมชาติและราคาสินค้าตกต่ำ การสนับสนุนเงินทุนด้านการศึกษา ส่วนด้านสุขภาพจะเป็นลักษณะของการซื้อประกันสุขภาพที่ให้ประชาชนร่วมจ่าย แต่เป็นการมีประกันสุขภาพที่ครอบคลุมถ้วนหน้า

2) นวัตกรรมในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้คนจน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร (1) ในภาคการเกษตรจะมุ่งเน้นที่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม โดยความร่วมมือกับภาคเอกชนเข้าช่วยทางด้านการตลาด การสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรพัฒนาการผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเพื่อได้ราคาผลผลิตที่สูงกว่าการส่งตลาดทั่วไป โดยมุ่งเน้นเรื่องการใช้พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตสูงที่รัฐบาลได้มีการปรับปรุงพันธุ์ที่นำมาส่งเสริม เทคนิคการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ที่ให้ผลผลิตมีคุณภาพ และการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรหุ่นยนต์ในการทำงานแบบอัตโนมัติ ซึ่งเป็นหนึ่งในแผนพัฒนาประเทศของรัฐบาลจีนในช่วงปี พ.ศ. 2559-2563 ที่มีแผนพัฒนาการผลิตอัจฉริยะ ที่มีแผนต่อการพัฒนาความอัจฉริยะในภาคชนบท ด้วยการผลักดันการพัฒนาการผลิตอัจฉริยะในภูมิภาค การส่งเสริมยกระดับวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง (Small and Medium Enterprise หรือ SME) สู่ Intelligent SMEs ส่งเสริมการสร้างระบบนิเวศการผลิตอัจฉริยะ ส่งเสริมโครงการนำร่องการผลิตอัจฉริยะ และพัฒนากำลังคนด้านการผลิตอัจฉริยะ เป็นต้น (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2560) การ

ประสานกับภาคธุรกิจเอกชน เมื่อเทียบกับการร่วมมือกับภาคเอกชนของวิสาหกิจชุมชนของไทย ยังเป็นลักษณะความร่วมมือเฉพาะราย และรัฐบาลไม่ได้มีนโยบายส่งเสริมภาคเอกชนเข้ามาลงทุนเพื่อช่วยยกระดับการผลิตของเกษตรกรอย่างเป็นทางการ (2) การสร้างรายได้นอกภาคการเกษตร จะมี 2 ส่วน คือส่วนที่หนึ่งจะสอดคล้องกับภาคการเกษตร คือการพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อให้คนที่ต้องการทำการเกษตรเป็นแรงงานในภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินการด้านการเกษตร และการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กในท้องถิ่นเพื่อสร้างงาน รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในชุมชนและเมือง โดยชุมชนที่มีภูมิทัศน์สวยงาม การท่องเที่ยวจะเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และใช้ลักษณะการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนเช่นเดียวกับการทำการเกษตร

การอภิปรายผล แลบทสรุป

แนวทางการแก้ไขความยากจนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงระยะพ้นความยากจน ที่มุ่งเน้นจัดความยากจนแบบตรงจุดและครอบคลุม ตอบคำถามงานวิจัยคำถามที่ 1 “แนวทางการแก้ไขความจนของประเทศจีน พื้นที่กว้างซี-จ้วงและประเทศไทยเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร” ในส่วนของการพิสูจน์คร่าวเรือนยากจน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนทำการสำรวจตรวจทานแบบครอบคลุมพื้นที่ตามฐานข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และมีการปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันในระบบที่รัฐบาลพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ครอบคลุมทั้งประเทศเพื่อดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ยากจน

ส่วนประเทศไทย ข้อมูลคร่าวเรือนยากจนในระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนจนแบบชี้เป้า หรือ TPMPAP ของสภาพัฒน์ฯ ยังคนจนไม่จริงซึ่งอยู่ในระบบ (Inclusion error) และคนที่จนจริงแต่ไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบฐานข้อมูล TPMPAP (Exclusive error) และการสำรวจตรวจทานชี้เป้าคนยากจนของโครงการวิจัยการพัฒนา ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ได้ทำการสำรวจเพื่อค้นหาคนจน เป็นเสมือนโครงการนำร่องในการเสนอแนวคิดการชี้เป้าคนจนด้วยกรอบการดำรงชีพแบบยั่งยืนในพื้นที่ 20 จังหวัด และจัดทำเป็นฐานข้อมูล PPPconnect ก็มีการใช้เฉพาะพื้นที่เป้าหมายการวิจัย และไม่ได้มีการปรับปรุงฐานข้อมูลให้ทันสมัย ส่วนการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลไปใช้ ก็เป็นเพียงจังหวัดนำร่อง ที่ประสานเชื่อมโยงกับภาคีจังหวัด ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้สามารถส่งต่อความช่วยเหลือต่อครัวเรือนยากจนในกรณีเร่งด่วน (แมน บุโรทกานนท์ และคณะ, 2565; อีรพล สุวรรณรุ่งเรือง และคณะ, 2565)

ในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ไขความจน เพื่อตอบคำถามการวิจัยคำถามที่ 2 “เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ไขความจนของพื้นที่กว้างซี-จ้วง ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้กับพื้นที่ความยากจนของประเทศไทยคืออะไร” วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ในการแก้ไขความยากจน ได้แก่ นวัตกรรมการพัฒนาพื้นที่ยากจน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และนวัตกรรมในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้คนจนด้วยระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจการตลาด ด้วยระบบ 3-4

ประธาน ที่มีภาคการศึกษาเข้ามาทำงานชุมชนแบบเข้มข้นและประณีต ในการช่วยชุมชนสรุปปัญหา และทำข้อเสนอในการขอการสนับสนุนพัฒนาชุมชน และศักยภาพคนจนในการประกอบอาชีพ และภาคธุรกิจมาสนับสนุนงานทางด้านการพัฒนาการผลิตแบบใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และสนับสนุนด้านการตลาด ซึ่งในเวลาเดียวกัน รัฐบาลก็ได้สนับสนุนคนรุ่นใหม่ในการสร้างธุรกิจ และกลับมาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งในการดำเนินโครงการโมเดลแก๊จของของไทย ในการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแก๊จ ในส่วนของการประสานภาคธุรกิจเข้ามาหนุนช่วยทางการตลาด ยังเป็นไปตามศักยภาพของวิสาหกิจ แต่ไม่ใช่เป็นเชิงนโยบาย และไม่มียุทธศาสตร์การแทรกแซงจากภาครัฐในการให้การสนับสนุนภาคเอกชนที่เข้ามาช่วยงานแก๊จคนจน เช่นการสนับสนุนเงินลงทุน หรือนโยบายลดหย่อนภาษี เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยควรพิจารณาแนวทางแก๊จความยากจนของประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนที่นำมาปรับใช้ ให้เกิดการใช้แบบเชิงนโยบายที่มีผลบังคับใช้โดยทั่ว ไม่ใช่แค่ในพื้นที่วิจัยของภาคการศึกษา และนโยบายการแทรกแซงในห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแก๊จกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ และที่สำคัญคือการพัฒนาศักยภาพคนจนในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถทางสารสนเทศ (Information literacy) และความสามารถทางดิจิทัล (Digital literacy) เพื่อการเพิ่มทุนมนุษย์ การเข้าถึงทุนทางการเงินเพื่อการยกระดับการผลิต และทุนทางกายภาพ โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล และเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจของชุมชนตามกระแสของเศรษฐกิจโดยรวม รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถเชื่อมโยงไปสู่การค้าขายกับประเทศจีน หรือประเทศอื่น ๆ ผ่านทางแพลตฟอร์มการค้าขายข้ามพรมแดน (Cross border e-Commerce) เพื่อยกระดับรายได้ของวิสาหกิจชุมชน และลดความเหลื่อมล้ำกับคนเมือง หรือกลุ่มคนรายได้ที่สูงกว่าเส้นความยากจน หรือใต้เส้นความยากจน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *Factsheet สาธารณรัฐประชาชนจีน*. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2566, จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/220366/220366.pdf.
- เจีย หยาง, กิรติพร จุฑาวิริยะ และจักรพันธ์ เกตุชุมแสง. (2560). พลวัตด้านนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลจีน. *13th International Conference on Humanities & Social Sciences 2017, 2055-2068*.
- ธีรพล สุวรรณรุ่งเรือง และคณะ. (2565). *โครงการขยายผลการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่.
- พสุภา ชินวรโสภาค. (2564). ที่มาของการแก้ปัญหาความยากจนของจีน. *วิทยุไมตรีไทย-จีน*, (มกราคม 2564). 6-14.
- ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร. (2564). เมื่อมังกรหลุดพ้นจากความยากจน. *ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน*, สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

- แมน บุโรทกานนท์ และคณะ. (2565). *โครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระยะที่ 2*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มุลินีเพื่อการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ (ประเทศไทย).
- ลี ชินฮอง, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์มี ฟาร์รุ่ง มีอุตร และนพรัตน์ รัตนประทุม. (2565). ถอดบทเรียนความสำเร็จของนยายแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทของจีน. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 9(1). 230-248.
- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทย-จีน. (10 มกราคม 2563). *โมเดลรัฐร่วมเอกชน: กุญแจไขจุดแข็งทรัพยากรท้องถิ่นดึงดูดคนหันความยากจน*. THAIBIZCHINA.COM. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://thaibizchina.com/article/โมเดลรัฐร่วมเอกชน-กุญ-2>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *สรุปวิวัฒนาการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่1-13*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20191018111514.pdf.
- หวัง เต้าหมิง และวราวุฒิ เรือนคำ. (2564). วิเคราะห์แนวคิดนโยบายลดความยากจนของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง. *วารสารสิทธิปริทัศน์*, 35(3). 249-270.
- Action for Enterprise. (2013). *A short guide to pro-poor value chain program design*. Arlington, VA, USA.
- Guo, B. (2022). *Decoding the Rising of Chinese Internet Firms*. เอกสารประกอบการอบรมออนไลน์ เรื่อง Enterprise Transformation in Digital Era. สถาบันผู้นำไทย-จีน, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- GTZ. (2007). *Value links manual, The methodology of value chain promotion*. GTZ.
- Krantz, L. (2001). *The sustainable livelihood approach to poverty reduction, An introduction*. Sweden: Sida
- Lin, J.Y., and Yu, M. (2011). Industrial structural upgrading and poverty reduction in China. In *China's Statistical Yearbook 2011*.
- Mai, Q, Zhen, F. (2021). *旅游电商理念下乡村旅游与精准扶贫的融合模式研究*, [การศึกษารูปแบบการบูรณาการการท่องเที่ยวชุมชนและการแก้ปัญหาคความยากจนแบบตรงเป้าหมายได้แนวคิดคือ

คอมเมอร์ซการท่องเที่ยว]. วารสารมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตรจีทีเอ็น, 5(30 ตุลาคม 2564).

Pinduoduo. (2022). *Corporate Social Responsibility*. Retrieved 24 April 2023, from <https://en.pinduoduo.com/responsibility>.

UNDP. (2017). *Guidance Note: Application of the Sustainable Livelihoods Framework in Development Projects*. UNDP.

UNIDO. (2011). *Pro-poor Value Chain Development: 25 guiding questions for designing and implementing agroindustry projects*. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). Vienna, Austria.

World Bank. (2023). Poverty and Inequality Platform (version 20230328_2017_01_02_PROD) [data set]. pip.worldbank.org. Accessed on 2023-08-19

Wu, X. (2022). *Data tech driven inclusive innovation*. เอกสารประกอบการอบรมออนไลน์ เรื่อง Enterprise Transformation in Digital Era. สถาบันผู้นำไทย-จีน, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัย นี้เป็นผลการศึกษาวิจัยส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่กว้างซี-จ้วง ที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทย” ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)